

BELLE TEN

Cilt: XXXVI

OCAK 1972

Sayı: 141

ANKARA SANCAĞINDA NİZÂM-I CEDÎD ORTASININ TEŞKİLİ VE “NİZÂM-I CEDÎD ASKERİ KANUNNÂMESİ”

MUSA ÇADIRCI

Üçüncü Selim'in devlet idaresini ele aldığı sıralarda Osmanlı İmparatorluğunun durumu hiç te iç açıcı değildi. Rumeli ve Anadolu'da yer yer iç isyanlar olmakta, bir taraftan Rusya ve Avusturya ile yapılan savaşların yüklediği malî bunalım, diğer tarafta âyan, ağa ve derebeylerin zulmü altında iyice yoksullaşmış halk inim inim inlemekte idi. En önemlisi ülkenin iç ve dış güvenliğini sağlamakla yükümlü olan silâhlı kuvvetler (ordu), asıl amaçları olması gereken bu anlayıştan ayrılmış, görevlerini geçim yolu olarak gören bir ordu durumuna düşmüştü. Bu devirde yurd bütünlüğünü korumakla görevli 400.000 resmî Yeniçeriden ancak 60.000 kadarı görevi başında bulunuyordu. “Bunlardan harbe iştirak edenleri ancak 25.000 kişi idi. Fakat harbe iştirak edenler de harp için askerlerin sahip olmaları lâzım gelen en iptidai bilgilerden mahrum idiler¹”.

İmparatorluğun içinde bulunduğu vahim durumu iyi bilen Üçüncü Selim, devleti kurtarmak için gerekli tedbirleri alma yoluna gidince, kendisine “lâyihalar”la durum hakkında düşüncelerini bildiren devrin düşünür ve ileri gelenlerinden çoğu, ilk tedbir olarak askerlik ocağının nizama sokulmasını salık vermişlerdi. Padişah da herşeyden önce güvenebileceği bir orduyu kurmayı çok istiyordu.

¹ Ord. Prof. E. Z. Karal; Selim III'ün Hat-tı Hümayunları; Nizam-i Cedid 1789-1807, Ankara 1946. s. 9.

Çünkü bu herşeyden önce kendi hayatı ile ilgili idi. Yeniçerilerin gerçek durumlarını çok iyi bilen Üçüncü Selim, diğer taraftan çaresizdi. Gerek etrafı ve gerekse yetiştirme şekli, bilgisi, gerçekçi tedbirler almaktan kendisini alıkoyuyordu. Fakat yine de durumu düzeltmek umudu ile kendisine verilen lâyhaların ışığı altında bazı tedbirler aldı.

Bu tedbirlerin en önemlisi hiç şüphesiz ki güvenebileceği bir orduyu oluşturmak için giriştiği ve tarihimize “Nizâm-ı Cedîd Islahatı” olarak geçmiş olan harekettir. Bu ıslahat üzerine bugüne kadar derinlemesine bir inceleme yapılmamış olmakla beraber, genel hatları ile sık sık ele alınmış işlenmiş ve bazı sonuçlara varılmıştır. Bu yazıda, hareketin yeni bir ordu kurma çabası ile ilgili tarafı üzerine bugüne kadar yayınlanmamış bir belgeyi ele alacak ve belge dolaşısıyla de Ankara Sancağında “Nizâm-i Cedîd” teşkilâtının kuruluşu ile ilgili yine belgelere dayanılarak bilgi verilmeye çalışılacaktır.

Nizâm-ı Cedîd Ocağının kuruluşu ve İstanbul’daki teşkilâtı hakkında elimizde bir hayli bilgi bulunmaktadır. Anadolu’da da Nizâm-ı Cedîd teşkilâtının kurulduğu bilinmekle beraber bu hususla ilgili fazla bilgi mevcut değildir. İ. H. Uzunçarşılı; “Bozok ve havalisi âyanı Cebbar zade Süleyman Bey’in ve daha sonra Konya beylerbeyi Kadı Abdurrahman Paşa’nın büyük gayret ve himmetleri, bunlardan başka yine bu iki zatla Bolu voyvodası Hacı Ahmed oğlunun Nizâm-ı Cedîd için kışlalar yaptırdıkları görüldüğünü” belirtirken² sayın hocam Ord. Prof. Enver Z. Karal’ın Selim III.ün Hat-tı Hümayunları ile arşiv vesikalarına dayanarak Nizâm-ı Cedîd Islahatı ve ocağı hakkında verdiği kıymetli bilgilerden edindiğimize göre, “Karaman Valisi Abdurrahman Paşa, vilâyet ve kasabaların talim için çıkarabileceği piyade askeri miktarını şöyle göstermişti:

Konya ve tevbâii kazaları	: 1.000 piyade
Niğde Sancağı	: 100 „
Kayseri Vilâyeti	: 2.000 „
Ankara	: 2.000 „
Hamideline bağlı Yalvac ve Karaağaç	: 200 „
Alâiye	: 800 „
Karaman	: 150 „
Kasaba	: 150 „

² Ord. Prof. İ. H. Uzunçarşılı; Meşhur Rumeli Âyanlarından Tirsinikli İsmail, Yıllık Oğlu Süleyman Ağalar ve Alemdar Mustafa Paşa, İst. 1942. s. 62.

Ayrıca Padişah, Cebbar zade Süleyman'a Amasya Sancağını da verip burada da Nizâm-ı Cedîd askeri yazmasını istemişti³.

Ankara Sancağında Nizâm-ı Cedîd Ortası:

Yukarıda söz konusu edilen yerlerde Nizâm-ı Cedîd ortalarının kurulup kurulmadığını bilmiyoruz. Elimizde bulunan belgelere göre, 1217-1220 (1802-1805) yılları arasında Kütahya, Bolu, Sivas Çankırı, Kastamonu, Amasya, Tokat ve Ankara sancaklarında Nizâm-ı Cedîd bölükleri teşkil edilmiştir. Ayrıca Anadolu ve Karaman eyaletlerinin kapsamına giren diğer sancaklardan da asker tahrir edilip talim için Levend Çiftliği ve Üsküdar'da bulunan kışlalara gönderilmiştir.

Ankara Sancağında Nizâm-ı Cedîd ortasının kurulması görevi sancak mütesellimi Mes'ud Ağa'ya verilmiştir. Mes'ud Ağa devrinin diğer mütesellimlerinden çoğu gibi Dergâh-ı Muallâ Kapucubaşısı rütbesini taşımaktadır. Nizâm-ı Cedîd askerinin masraflarını karşılamak için İrad-ı Cedîd Hazinesi kurulduktan sonra, birçok sancak ve bu arada Ankara Sancağı da bu hazineye bağlanmış ve Mes'ud Ağa mütesellimliğe, getirilmişti. Mes'ud Ağa Nizâm-ı Cedîd için 750 nefer piyade asker temin edip Üsküdar Ocağına göndermişti. Bu askerler orada eğitim ve öğretim gördükten sonra usulünce tekrar geldikleri sancaklara gönderilmekte olduğundan, Ankara'dan gönderilen 750 kişi için geri döndüklerinde talim yapabilecekleri ve barınabilecekleri bir kışlaya ihtiyaç hasil olmuştu. Mes'ud Ağa'dan Ankara'da şimdilik 400-500 neferi barındırabilecek ve gerektiğinde ilâve yapılabilecek nitelikte bir kışla yaptırması istenmiş ve bu işi Mes'ud Ağa ile birlikte yürütmesi için de Hassa Mimarı hulefasından Seyyid Mustafa görevlendirilip Ankara'ya gönderilmişti.

Ankara'da Şeyh Yağmur Ovası denilen mahalde* Emîr Veli oğlunun tarlası, suyu ve havası bakımından kışla için uygun bulunmuştur. Tahminen kırk dönüm olan tarla, 150 kuruşa satın alınmış ve kışlanın temel atma töreni şehrin ileri gelenleri huzurunda "Rebiulâhirin yirmi üçüncü günü" yapılmıştı. 300-400 neferi barındırabilecek olan bu kışla için yapılacak masraf, Mimar Seyyid Mustafa tarafından hesap edilmiş ve 34.115 kuruş tutacağı saptanmıştı. Yapılacak kışlanın plânı, maliyeti tahmini olan 34.115

³ Karal, age. s. 53.

* Gazi İstasyonunun kuzeybatısında bugün "Macun Çiftliği" denilen yer.

kuruş ile birlikte deftere kaydedilip Ankara kadısının ilâmı ile birlikte İstanbul'a onaya gönderilmiştir. Ayrıca kış gelmeden, amele ücretleri artmadan tez elden kışlanın bitirilmesi için, cami, sundurma ve ماء جاری şimdilik yapılmaması için izin istenmişti.

Hesap defteri ile birlikte binanın resmi (plânı) İrad-i Cedîd Defterdarı ve Nizâm-ı Cedîd Ocağı Nazırı Elhac İbrahim Reşid tarafından Padişah'a sunulmuştur. Bunun üzerine Üçüncü Selim, kışlayı yaptırmakta amacın "talim ve taallüm için neferata bir mesken tahsisinden ibaret olup bâhusus neferât-ı merkume beher hal kışlada münavebe ile âram ve ikamet edeceklerine binâen" cami ve sundurmanın şimdilik bahara bırakılarak, kışlanın keşfinden daha az para ile bitirilmesini istemişti. Ayrıca İrad-ı Cedîd hazinesinden 15.000 kuruş da gönderilmişti⁴.

Kışlanın temeli 13 Temmuz 1803 de atılmıştır. Tamamlanıp tamamlanmadığı hususunda herhangi bir belgeye raslamadık. Kış gelmeden tamamlanması istendiğine göre aynı sene içinde bitmesi gerekmekte idi.

Ankara Sancağından bir orta teşkil edebilecek olan on iki bölük* asker temin edilmediğinden, Kengiri (Çankırı) ve Kastamonu sancaklarından tertip edilen Nizâm-ı Cedîd askerleri de Ankara Ortasına bağlanmış, fakat Kastamonu ve Kengiri (Çankırı) den Ankara'ya talim için asker ve subayın gelmesi çok yorucu olduğundan, şimdilik kendi sancaklarında talim yapmaları, ileride buralarda da birer orta teşkili yoluna gidileceği bildirilmişti. Ankara'da da 6 bölüğün on iki bölüğe çıkarılarak bir orta tertibi için çalışmalar yapılması öngörülüyordu.

Sancaklarda Nizâm-ı Cedîd Ortalarının teşkili, şehirlerin çehresini her yönden değiştirebilecek bir canlılık yaratması mümkündü. Yalnız çok kısa bir süre sonra Kabakçı Mustafa isyanı ile (1807) Ocağın lâğvedilmesi Nizâm-ı Cedîd'den beklenen faydaların görülmesini engellemiştir diyebiliriz. Bu kısa süre içinde bile başarıları görülen yeni ordu sayesinde, şehirlerde yeni iş kollarının doğması olanağı da vardı. Nitekim Ankara'da bu askerin talim esnasında kullanacağı mermilerin yapımı için Ankara'lı Seyyid Ahmet Padişaha başvurup "Fişenke başı" seçilmek istemiş, isteği incelendikten sonra uygun görülmüş ve yedine berat verilmişti⁵.

⁴ Ankara Şer'îye Sicilleri, Defter No. 201. Ves. 81.

* Her bölük, yüz erden teşkil ediliyordu.

⁵ Ankara Şer'îye Sicilleri, Defter No. 201 ves. 109.

NİZÂM-İ CEDİD ASKERİNİN KANUNNÂMESİ SURETİ

Gerek Üçüncü Selim devri ve gerekse doğrudan doğruya Nizâm-ı Cedîd Askeri teşkilâtı hakkında yayınlanmış yazılarda raslıyamadığımız ve vesikanın başlığı olarak konulan başlığında açıkça gösterdiği bu kanunnâmeyi, Ankara Şer'îye sicillerinden 201 numaralı defterde bulduk. Defterde 104 numara ile numaralandırılmış olan kanunnâmenin Başbakanlık arşivinde aslı var mı yok mu bilmiyoruz. Bildiğimiz, bu kanunnâmeye az çok benzeyen ve Elhac İbrahim Efendi tarafından Üçüncü Selim'e sunulmuş olan bir tezkerenin var oluşudur⁶. Öyle anlaşılıyor ki bu tezkere değiştirilip kanunnâme şekline sokulduktan sonra İbrahim Efendinin mührü ile mühürlenip sancaklara gönderilmiştir. Nizâm-ı Cedîd taraftarlarından olan Elhac İbrahim Reşit; Nizâm-ı Cedîd Ocağı Nazırı ve aynı zamanda İrad-ı Cedîd Defterdarlığını da yapmıştır. Kanunnâmeyi Anadolu ve Karaman eyaletlerinin kapsamına giren sancaklara kendi imzası ile göndermiştir.

Kanunnâmenin hangi tarihte hazırlandığı hakkında bir kayıt olmamakla beraber giriş mahiyetinde baş tarafına yazılan yazıdan anlaşıldığına göre Ankara sancağına 1803 tarihinde gönderilmiş olması gerekmektedir.

Kanunnâmede Nizâm-ı Cedîd ortalarının on iki bölükten ibaret olduğu bu bölüklerden altısının sağ kol, altısının da sol kol bölükleri olarak adlandırıldığı anlaşılmaktadır. Nizâm-ı Cedîd askeri devamlı asker olmayıp, nöbetle askerlik yapan ve Osmanlı İmparatorluğunda benzeri olmayan yeni bir kuruluş olduğundan, kanunnamede uymaları gereken kurallar çok teferruatlı ve sarih olarak belirtilmiştir. Özetlersek:

a) Nizâm-ı Cedîd askeri binbaşı adı ile adlandırılan bir kumandanın kumandasında olacaktır. Binbaşı orta tabir edilen ve oniki bölükten meydana gelen birliğin en büyük âmiridir. Her ortanın binbaşı, ortasına bağlı erlerin idaresinden müstakilen sorumludur. Binbaşı dahil, diğer zabitler kışlada devamlı bulunacaklar, içlerinden tatil yapmak istiyeni veya işleri ile meşgul olmak zorunda kalan olursa bir-iki ve en çok üç ay izin alabilecektir. İzin tezkeresini binbaşı imzalıyacak tezkeresiz hiç bir subay kışladan ayrılmıyacaktır.

⁶ Yücel Özkaya; III. Selim Devrinde Nizam-ı Cedid'in Anadolu'da Karşılaştığı Zorluklar; Tarih Araştırmaları Dergisi C. I. Sayı 1. s. 145-156.

Subayların ulûfeleri İstanbul'da bulunan emsallerine nasıl veriliyorsa onlara da öyle verilecektir. Zabitler izinli oldukları sürede de ulûfelerini tamamen alabileceklerdir. Voyvoda, Mütesellim, Serdar ve benzeri ehl-i örften hiç kimse subay ve erlere müdahalede bulunmayacak, suç işlerlerse, binbaşı tarafından gerekli cezaları verilecektir. Şayet şer'î bir suçları olursa binbaşının görevlendirdiği bir subayla birlikte mahkemeye gidecekler, suçlu görülürlerse cezaları yine binbaşı tarafından kışlada verilecektir.

b) Erler, bekâr, güçlü kuvvetli olanlardan seçilecekler, kışlarında eğitim ve öğretim görerek savaş için elzem olan bilgileri edineceklerdi. Her orta iki kısımdı. Altı bölüğe sağ kol, diğer altı bölüğe ise sol kol adı verilmişti. Bir orta bir bütün olarak kışlada "talim ve taallüm" yapmayacak, nöbet ile her ay sağdan ve soldan birer bölük kışlaya çağrılıp eğitilecekti. Nöbetçi olan bu iki bölüğün erleri ve zâbitleri kışla kapısında ve gerekli görülen yerlerde devamlı nöbet tutacaklar, birbirlerinin yerine nöbet tutma olmayacaktı. İki bölük bir ay eğitildikten sonra izinli sayılacak, erler köy ve kasabalarına gönderileceklerdi. İzinli giden erlerin kışla ile ilişkileri tamamen kesilmiş sayılmıyordu. Suç işlerlerse izinde bile olsalar araştırılacak ve cezaları yine kışlalarınca verilecekti. Nöbette olmıyan bölükler memleketlerinde iş ve güçleriyle uğraşabilecekler, yalnız ücretle bir başkasına hizmet edemeyecekleri gibi, voyvoda, mütesellim ve derebeyler yanında sekbanlık da yapamayacaklardı. Yapan olursa şiddetle cezalandırılacaktı.

Erlere ayda beş kuruş, onbaşılara ise onar kuruş aylık verilecek, izinli oldukları sürede ise aylıklarının yarısı kendilerine ödenecekti. Bu ödeme her ay yapılamıyacak, nöbete geldikleri ay işlenmiş aylıklarını alabileceklerdi. Nöbet sırası geldiği halde nöbete hastalık veya başka bir bahane ile gelmeyenlere işlenmiş aylıkları ödenmiyecekti.

c) Taşrada olan orta ve bölükler her sene münavebe ile büyük talimler için İstanbul'a gidecekler, bağlı buldukları Üsküdar veya Levent kışlalarında yaz aylarında isbat-ı vücut edip eğitim ve öğretim görecekler, bu esnada kendilerine senede bir defa devletçe özel elbiseleri verilecekti. Bu elbiseleri ancak nöbetlerinde giyeceklerdi (Subaylar ise devamlı resmî kıyafetle gezeceklerdi).

Kışlarında nöbette olan erler de "Kaide-i Ocak üzre" her gün sabah ve akşam acemi talimi, pazartesi ve perşembe günleri ise subay ve nefer beraber "kuru talim" (ateşsiz talim) yapacaklar, on günde bazen onbeş günde bir de ateşli talim yapacaklardı.

d) Kışlada veya köylerinde bulunan erler, ehl-i örf taifesi tarafından bahanelerle rencide edilmeyecek, kendilerinden salyane ve benzeri vergiler istenmeyecekti.

Kışlada bulunan er ve subaylara günde yarımşar vukiyelik birer ekme ile sabahları çorba, akşamları, yahni ve çorba verilecek; cuma ve pazartesi akşamları çorba yerine yahni ile birlikte pilâv verilecekti. Zâbitlerden birisi bu iş için "vekil-i harc" seçilecekti. Gerektiğinde binbaşı ve kol ağası da yemek işi ile ilgilenip kontrol edecekti.

NİZÂM-I CEDİD ASKERİNİN KANÛNNÂME SURETİDİR *

Avn ve inâyet-bâri ve ayn teveccüh-i hazret-i şehriyârî ile sûret-yâb-ı hüsn-ı nizâm olan Levend Çiftliği ve Üsküdar'da vâki' Bostancı Tüfenkçileri Ocağı neferâtının teksir ve tevfi ve taşra sancaklarda dahi tertibi ile münâsib mahallerde kışlaklar binâ ve ortalar küşâdı kanunnâme-i hümayûn şurûtundan olduğuna binaen Anadolu ve Karaman eyâletlerinin hâvi olduğu sancaklardan mukaddemâ ikiyüz-onyedi senci evâhirinde alaybegileri ma'rifetleriyle kayıdları mikdârı neferât tahrîrini nâtuk mü'ekked evâmir-i şerife ısdâr ve her sancağa neşr ve tisyâr olunmağla ber mantûk-ı emr-i âlî her sancakda ol mikdâr neferât tahrîr ve Levend Çiftliği ve Üsküdar Ocaklarına ba'is ve tevsil olunub bir kaç mâh ocağ-ı mezbûrde ta'lîm ve taallüm ile i'mâl ve istihdâm olunduklarından sonra yine vilâyetlerine iâde kılınmışlar idi.

İşbu sene-i mübâreke de dahi elviye-i mezkûreden atık ve cedid külliyyetlü neferât tertîb ve ocağ-ı mezkûre celb ve i'mâl ve istihdam olunub el-hâletü hazihi mevsim-i şita hulûlüne mebni vilâyetlerine iâde olunacaklarına binaen vilâyetlerinde dahi kâide-i ocak üzre zabt ve rabtlarına ve hüsn-i idârelerine ve aralık aralık ta'lîm ve taallümlerine ihtimâm ve dikkat olunmak lâzimededen olduğundan şimdilik Kütahya ve Bolu ve Ankara isimleriyle müceddeden orta küşâd birle iktizâ iden binbaşı vesâir zâbitânı ta'yîn ve bazı sancakların neferâtı ol ortalara ilhâk ve tahsîs kılınarak tertîb olunmaktan nâşi kanun-ı ocağa tatbîk ile rabt ve tevsik olunan şerâ'iti zîrde tahrîr ve beyân olunur:

* (Kanunnâmenin suretinde, belge aynen kopya edilmiş olduğundan imlâ hataları dahil hiç bir ilâve ve düzeltme yapılmamıştır).

Neferât-ı merkûme binbaşı vesâir zâbitâniyle maan mahallerine vardıklarında nöbetle bölük bölük kışlalarına varub ta'lim ve taallüm iderek fûnûn-ı harbiye tahsiliyle kesb-i mahâret itmek ve nöbetle kışlada olan neferâtdan kışla kapuları vesâir iktizâ iden yerlerde nöbet bekleyüb ve neferâtın zabt ve rabtiyçün iktizâ iden mahallerde kol ve kolluklarına ihtimâm ve dikkat eylemek lâzimedden olmağla, meselâ oniki bölük olarak bir orta tertîbi tamam olan mahâlde beher mâh sağdan ve soldan iki bölüğü kışlaya nöbetçi tertîb ve tâyin kılınıb mâadâ on bölüğe izin verile. Nöbetçi olmıyan bölüklerin neferâtı vilâyetlerinde hâne ve meskenlerinde sâkin olup nöbeti gelinceye dek kâr ve kisbi ve zirâat ve hırâsetiyle meşgûl ola. Lâkin âher mahalde ücret ile hizmetkâr olmıya, nöbetçi tertîb olunan iki bölük neferâtı kışlada bir mâh ta'lim ve taallüm ideler. Nöbetleri tekâmilinde vilâyetlerinde olan bölüklerinden kezâlik sağdan ve soldan diğeri iki bölük dahî kışlaya nöbetçi ta'yîn olunub onların vüsûllerinden evvelki nöbet takımına izin verile. Ve bu veçhile oniki bölük neferâtı sayf ve şitada mâh be mâh ikişer bölük kışlaya gelüb hâzır olmadıkça nöbette olan iki bölüğe izin verilmiye. Nöbet vakti birkaç gün velev bir mâh mürûr ider ise dahî nöbete gelecek bölükler gelmedikçe kışlada olanlara izin verilmeyib kışla hâli bırakılmıya. Ve oniki bölük tertibi tamam olmayıb nısf-ı orta veyâhut nısf-ı ortadan dahi bölükler noksan olan mahalde beher mâh bir bölüğü nöbetçi ta'yîn ve kışlasına celb ile ta'lim ve taallüm olunub nöbeti tamam oldukda veçh-i muharrer üzere diğeri bir bölüğü dahî celb ile nöbetçi ta'yîn olunmak ve kışlası olmıyan sancakların neferâtı semt olan kangı kışlaya rabt ve ilhâk olunur ise ol kışlanın asıl neferâtı ile maan iktizâsına göre nöbete idhâl olunub o misillûler dahi ilhâk olunan kışlaya celb ile ta'lim ve taallümden hâli olmayalar. Ve kışlada mevcûd olan neferât kâide-i ocak üzere külliyevm sabah ve ahşâm acemi ta'limi ve bazarertesi ve pencşenbe günlerinde zâbitân ve neferât beraber olarak kuru ta'lim ve on günde ve bazan onbeşer günde bir kere ateşli ta'lim olunmasına ihtimâm ve dikkat oluna. Ve neferât-ı merkûme onbaşlarına ve onbaşlar çavuşlarına vesâir zâbitânına itâat ve inkıyâd üzere olalar. Ve bölük zâbitleri alâ meratibehüm birbirlerine itâat ve inkıyâd merâsimine be-gayet dikkat edeler. İşbu şurûtun hilâfı hareket vukûa gelmemesine ihtimâm edib yukarudan aşağı kol ağaları ve mülâzimleri birbirlerine ve bölük başlılara vesâir zâbitâna yolları ve erkânlarınca mürâ'âtda kusur etmiyeler.

Ve nizâm-ı ocağa hâle gelecek nesne zuhûrunda şurût-ı ocak üzere icrâsına dikkat edib zâbit ve neferden birisi kabâhat ider ise cürmüne göre kışlada haps ve değnek ile darb ideler. Ve eğer töhmeti ziyâde olur ise töhmetine göre değnek uralar. Kabâhatı olanın töhmeti himâye olunmaya ve kabâhatı olmıyan dahî bazı eshâb-ı ağrâzın cebriyle töhmet-i özr idüb tekdîr etmiyeler. Ve her dürlü tashîh ve tahkik edüb olur olmaz nesne için neferâtı rencide etmiyeler ve her ortanın binbaşısı neferâtın zabt ve rabt ve idâresine ve tekdîr ve te'dibine müstakil me'mûr olunmağla nöbet ile kışlada olan ve nöbetden çıkıp kazâ ve kurâlarında olan neferâtın zabt ve rabtı ve ahz ve habsı binbaşılıarı ma'rifetiyle kışlası tarafından rü'yet oluna. Ve zâbitân ve neferâtdan birinin şer'an istimâ olunacak umûr ve husûsu zuhûr eyledikde yine binbaşı ma'rifetiyle kışlası tarafından âdem ta'yîn ve şer'an mürâfaa olunduktan sonra ol neferin habsı veyâhut te'dibi lâzım gelir ise voyvoda ve mütesellim ve serdâr vesâir ve zâbitân tarafına verilmeyib beher hâl kışlasında habs ile binbaşı ve zâbitânı ma'rifetiyle şer'an müstahak olduğu te'dibi icrâ oluna. Ve nöbetle kışlaya gelib gitmek ve her bölüğe münâvebe tertîb olunmak mücerred neferât hakkında câri olup zâbitân hakkında münâvebe tertîbi câiz olmamağla büyük küçük zâbitânın cümlesi kışlada mevcût bulunalar. Ve kışlanın kâin olduğu şehir ve kasabada zâbitândan bazılarının kurâ ve kazâlarında hasbe'l-iktizâ maslahatları olup izin talebinde olurlar ise maslahatlarını rü'yet edüb yine kışlaya gelmek üzere bir ve iki nihâyet üç mâhına dek izin tezkeresi yazılıb binbaşı ağalar tarafından temhîr ile izin verile. Zâbitâna tezkeresiz izin verilmiye. Üç mâhdan ziyâde izin tezkeresi yazılmıya. Ve nöbete gelecek neferâtın cümlesi kışla nöbetinde tekmîl bulunub birbirlerinin yerlerine vekîl veyâhut âher âdem gelmesi ber veçhile tecvîz olunmıya. Ve her ahşâm kışlada yoklama olup neferâtın tekmîl haberini her gün onbaşılar çavuşlara ve çavuşlar zâbitânına ve kol ağalarına ve binbaşı ağalara ifâde ve tefhîm ideler. Bir neferin noksân ve nâmevcûd olmamasına gayet ihtimam oluna. Kâide-i ocakda ber veçhile kusûr etmiyeler.

Neferât-ı merkûme me'zûnen vilâyetlerinde buldukları müddette dahî iktizâ eden ulûfeleri verilmek şurût-ı nizâmdan olmağla bâlâda zikr ve beyân olunduğu üzere kışla olan mahâllerde her bölüğe kışla münâvebesi tertîb olunacağına binâen nöbet ile kışlada ta'lim ve taallüm iden bölükler kışla nöbetinde oldukça kemâfi's-sâbık

neferâta beşer kuruş ve onbaşılara onar kuruş mâhiye ulûfeleri tevzîf oluna. Nöbetçi olmayub kazâ ve kariyelerinde olan yani hânelerinde olan neferât ve onbaşılara dahî kışlada aldıkları ulûfenin nisfî verile. Velhâsıl kışlada nöbetçi olan bölüklere tamam ve vilâyetlerin de olan bölüklere nisf ulûfe verile. Ve nöbet vaktinde hastalık vesâir behâne ile kışlaya gelmiyen nefer ve onbaşı zuhûr ider ise ulûfesi virilmiye. Ve zâbitân dâimâ kışlada mevcûd bulunmak üzere me'mûr olduklarından gayrı nefer misullü kâr ve kisb dahi idemiyecekleri zâhir olmağla zâbitânın ulûfeleri Asitâne misillü virile. Ve zâbitân dahî dâimâ kışlada mevcûd ve hizmetinde mukîm olub hilâf-ı rızâ ve mugâyir-i şurût hareketden ittikâ ve mücânebet ideler. Hasbü'l-maslahâ izin tezkeresiyle kazâ ve kariyesine giden zâbitân izni müddeti kadar işlemiş ulûfesi verile. Bir ve iki nihâyet üç mâhdan ziyâde izin verilmiye. Tezkeresinde dahî izin müddeti tasrîh oluna. Çünkü bölükler münâvebe ile kışlaya gelecek olmalarıyla vilâyetlerinde olan bölüklerine mâh be mâh nisf ulûfe irsâliyle tevzî'inden usret olacağına binâen her bölüğün münâvebesi gelüb kışlaya geldikçe kaç aylık işlemiş nisf ulûfeleri müctemi olumuş ise kışla ulûfesi ile maan gerek neferât ve gerek onbaşılardan yedlerine teslim ve itâ oluna. Beher sene gerek tamam ve gerek nisf velhâsıl taşrada olan ortalar ve bölükler münâvebe ile Dersâadete gelüb rûz-i Hızırdan Kasım'a kadar ocakda isbât-ı vücûd birle ta'lîm ve taallüm etmeleri muktezâ-i şurût-i nizâmlarından olmağla münâvebe ile bu tarafda ocaklarına lede'l-vürûd senede bir defa libâsları Âsitanede virile. Ve Kasımda cümlesine izin verilüb taşrada olan kışllarına veyâhut vilâyetlerine heyet-i mecmûalariyle avdet ideler. Ve taşrada yapılan kışlalarda mevcûd olan zâbitân ve neferâtın beherine yevmiye yarımşar vukiye olarak birer etmek virile. Ve beher gün sabah şorba ve ahşâm yahni ve şorba tabh olunub virile. Cuma gicesi ve Pazartesi gicesi neferât ve zâbitâna şorba yerine pilav virile, piriç bulunan mahâllerde piriç pilâvı bulunmıyan mahâllerde bulgur pilâvı verile. Ve zâbitândan bir münâsibi vekil-i harc nasb olunub ol vekil-i harc idare eyliye. Binbaşı ve kol ağası dahî nezâret ideler. Telef etmiyeler. Gayet dikkat edeler.

Kışlada mevcûd olan zâbitân ve neferâtdan iktizâsına göre bir mikdâr kola ve kolluğa tâyin olunub münâvebe ile kol ve kolluk ve kapu bekliyeler. Ve kolda ve kollukda olan zâbitân ve neferât ocağın kâide ve erkânına herhalde riâyet iderek kimesneyi rencide

etmeyeler. Neferâtdan çarşu ve pazarda arsızlık ve ehl-i irza tasallut edenler olur ise kolda ve kollukda olan zâbit ve neferât derhal ol neferi ahz ve kışlaya getirib müstâhak olduğu te'dibi icrâsına dikkat oluna. Hilâfi hareket olunmıya. Mütesellim ve voyvoda ve serdâr ve âyan taraflarından ahz ve habs ve tecrîm ve tekdîr gûne hareket vukûa gelmeyüb binbaşı ağa neferât ve zâbitânın her hâl ve keyfiyetlerine nezâret ve şurût-ı nizâmları icrâsına dikkat ide. Yani kışlada mevcûd olanların ve kazâ ve kariyelerinde sâkin olan neferâtın birini mütesellim ve voyvoda ve kazâ âyanları ve kurâ ihtiyarları vesâir ehl-i örf makûlesi bir gûne tecrîm ve ızrâr dâyesinde olurlar ve hilâf-ı şurût-ı muâfiyet sâlyane taleb ve ahzına cesâret iderler ise derhâl binbaşı ağalar men' ve def'ine mübâderet ve dikkat eyliyeler. Men'ine muktedir olamaz ise o makûlenin te'dibi için keyfiyeti Dersâadete sahîhan tahrîr ideler. Ve eğer voyvoda ve mütesellim ve âyan vesâir zâbitân taraflarından neferât-ı merkûmeye bir gûne rencide ve taaddi vukua gelib men' ve define mübâderet itmezler ve sâhîhan keyfiyeti Dersâadete tahrîrde tekâsül ve iğmaz iderler ise ol vakit binbaşı ve zâbitânı muaheze ve te'dib kılınacakları mukarrer olmağla ona göre muhâfaza-i nizâma gayetle dikkat ideler. Ve kazâ ve kariyesinde olan neferâtdan biri hilâf-ı şer'-i şerîf hareket ve ehl-i irza tasallut ve taadiye cesâret ider ise derhâl kışlası tarafından ahz ve habs ile ne gûne te'dibi iktizâ ider ise mübâderet ve dikkat olunub mütesellim ve voyvoda ve serdâr vesâir ehl-i örf tarafından ahz ve habs teklifiyle taaddi olunmıya. Lâkin o misullünün te'dibi icrâsında kışlası tarafından dahi bir gûne iğmaz ve tekâsül olunmıya.

Kaldı ki neferât-ı merkûmenin kâffe-i umûr ve husûsları kâide-i ocak üzere kışlası tarafından idâre ve rü'yet olunacağına mebni zümerât-ı sâireden fark ve imtiyazları için he'yet-i mahsûsa ile gezmeleri lâzimededen ise dahi mez'ûnan kazâ ve kariyelerinde olan neferât ziraat ve hırâsetleriyle meşgûl olacaklarına binâen anlara göre he'yet-i mahsûsalariyle gezmekte suûbet olacağı zâhir olub ancak nöbetle kışlalarında olan zâbitân ve neferât he'yet-i mahsûsalariyle gezib tebdil-i kıyâfet etmiyeler. Kışlada olan zâbitân ve neferâtdan biri âher kıyâfetle görülür ise iktizâsına göre muaheze olunub beher hal hey'et-i mahsûsalariyle gezdirilub ve'l-hasıl işbu şurût-ı nizâm taşralarda olan ortaların kanûnnâme-i hümayûnlarından olmağla gerek zâbitân ve gerek neferât mücebince amel ve hareket edib hilâfından her veçhile hazer ideler.

İşbu ocağa yazılan neferât daimî neferlikte kalmayıb giderek yolu ile zâbit olacaklarına binâen rütbelerine göre maâşları tezâyid kabûl edeceği ve hîn-i me'mûriyetde yararlık ve şecâatı zuhûr idenlere çiraklık ihsân olunub bu makûleler mashâr-ı iltifat kılınacağı ve zâbitân ve neferâtın vilâyetlerinde olan hâne ve emlâkları sâlyâneden ve imdâd-i hâzeriyeden ve avâriz-ı divaniyeden dahî muâf ve müsellem kılınmış olduğu mukaddem neşr olunan evâmîr-i şerifeden cümlesinin malûmu olmağla vakt-i seferde esnâ-i muhârebede mec-rûh olup amelden sâkit olanlar ve vakt-i hazerde hîn-i ta'lim ve taallümde kezâlik mecrûh ve amelden sâkit olanlar ber-veçhile mahrûm kalmayıb istihkaklarına göre o makûleler ocaklarından tekâ'üdlük tevcih ve ihsâniyle mashâr-ı inâyet olacaklarından başka emek ve hizmeti sebkât ederek ocakda ihtiyâr olanlar dahî mahrûm bırakılmayıb kezâlik tekâ'üdlük tevcih ve ihsâniyle mesrûr olacakları mukarerdîr. Bu suretde neferât-ı merkumeden bazıları voyvoda ve âyan vesâir derebeğleri yanlarına varub sekbânlık etmek veyâhut hizmetkâr olmak murâd eder ise kabûl etmiyeler. Ve eğer bu makûle sekbânlık ve hizmetkârlık ideri olur ise haber alındıkta derhâl binbaşı ağa ol neferi ahz ve kışlaya celb idüb hilâf-ı şurût-i ocak hareket eylediği için habs ve te'dîb eyliyeler. Ve o makûle neferi tesahüb dâiyesiyle setr edüb kışlasına irsâl ve teslimde her kim mümâna'at ve muhâlcet ider ise te'dîbi icrâsiyçün keyfiyeti ocağı tarafına ihbâr ve iş'âr oluna. Ve ol makûle neferâtı binbaşı ağalar vesâir zâbitân taharri eyleyüb derhâl kışlasına celb ile muaheze ve te'dîbinde kusûr etmiyeler. Ve eğer içmaz ve tekâsül ederler ise ol vakt binbaşı vesâir zâbitân dahi ocağı tarafından muaheze kılınacakları mukarrer olmağla ana göre neferâtın hâl ve hareketlerini tahdîde kusûr etmeyüb mugâyir-i şurût-i nizâm hareket idenlerin muaheze ve te'dîblerinde tekâsül etmiyeler. Ve taşrada olan kışlaların her birine şurût-ı ocak üzere mehterhâne takımı tertîb ve terfik olunmağla ocakda olduğu gibi taşrada olan kışlalarında dahî sabah ve ahşam nöbet çalınüb kimesne tarafından mümânaat olunmıya.

İşbu kanûnnâme-i hümâyûn sûreti Ankara kışlası ortasının binbaşısı yedine i'tâ ve teslim olunmağla müceb ve muktezâsınca amel ve hareket ve hilâfından hazer ve mücânebet oluna. Kaldı ki Ankara Sancağı Üsküdar ocağına merbût olunub cemi' umûr ve husûsu mütesellimi marifetiyle idâre ve rü'yet olunması şurût-ı nizâmdan olmak hasebiyle hâlâ Ankara Mütesellimi Kapucubaşı saâdetlü

Mes'ud Ağa işbu neferâtın kanûn ve kaide-i ocak üzere zabt ve rabt-larına ve i'mâl ve idârelerine ve icrâ-i şurût-ı nizâmılarına ve bundan böyle bi-tevfiki teâlâ teksîr ve tevfirlerine dahi müstakil memûr olmağla binbaşı ağa vesâir zâbitân herhâlde mütesellim-i mûmâ-ileyh'e mürâcaat ve rey ve irâdesine mütâbaat ile şurût-ı nizâmın icrasına dikkat edib hilâfî hareket etmiyeler. Ve mütesellim-i mûmaileyh dahi binbaşı ağa vesâir zâbitân ile merâsim-i ittihad ve yekcihetiye riâyet ve dikkat ederek bi'l-ittifâk şurût-ı nizâmın icrâsına nezâret vesâir mesâlih-i lâzîmelerinin rû'ye tve tanzîmine ve me'kûlâtlarıyçün iktizâ iden zehâyirin vaktiyle cem' ve tedârikine ve bi-avnihi taâlâ bundan böyle teksîr ve tevfirlerine ikdâm ve gayret edüb hilâfî hareket bir vechile tecvîz olunmıya.

Ankara Sancağının askeri şimdilik altı bölük olarak tertîb olunub Kengırı Sancağından müretteb iki bölük dahî bu tarafda Ankara ortasına ilâve ve ilhâk olunmuşdı. Ancak bundan böyle inşâallahü taâlâ Kastamonu ve Kengırı sancaklarının bölükleri teksîr olunub herbirinde başka başka kışlalar binâsı mutazammın olmağla bu sûrette Kastamonu ve Kengırı Sancaklarının bölükleri Ankara kışlasına gelib ta'lîm ve taallüm eylemelerinde neferât ve zâbitâna usret ve külfet olduğundan Kastamonu ve Kengırı Sancaklarının bölükleri yine kendi vilâyetlerinde aralık aralık meşk ve ta'lîm ve taallüm eylemek ve Ankara Sancağının askeri bi-minneti taâlâ bir orta tertibine iblâğ olunub oniki bölük tekmîl olunmasına Ankara Mütesellimi Ağa vesâir kazâlar âyanları ve vilâyet vücûhları ittifâk ve ittihad birle ez-dil ve can niyet-i hâlise ile say' ve gayret ideler. Ve şimdilik mevcûd olan Ankara Sancağının askeri işbu kanûnnâme-i hümâyûn mücebince Ankara'da binâ ve inşâ olunan kışlaya münâvebe ile tertîb olunub mâh be mâh nöbetçi olan bölükler hizmet-i lâzîmelerinde kusûr etmiyeler. Mûnâvebeleri mahallinde iktizâsına göre tertîb oluna. Ve işbu kanunnâmenin harf be harf icrâsına tarafından ihtimâm ve dikkat oluna.

Bâ Mühr-i el-Hâc İbrâhim
Reşid Defterdar-i İrâd-ı Cedid

